

ข้อหลักรัฐ ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

โดย นางสาววิญญาดา หนองษ์
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
หน่วยงาน สถานีพัฒนาที่ดินกาญจนบุรี

วัตถุประสงค์

๑. มีความรู้ ความเข้าใจด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ตามแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
๒. รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล คิด วิเคราะห์ แยกแยะ สื่อดิจิทัลเพื่อเลือกใช้ทำงานได้อย่างเหมาะสม
๓. มีความเข้าใจและปฏิบัติงานด้านดิจิทัลได้อย่างถูกต้อง และปลอดภัย ตลอดจนตระหนักถึงภัยคุกคาม ทางดิจิทัล และสามารถตรวจสอบการทำงานตามหลักปฏิบัติงานที่ดีได้ในเบื้องต้น
๔. มีความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อทำงานผลิตชุดข้อมูลสำหรับการบริการสาธารณะ และมีความรู้ในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปรายละเอียดเนื้อหาของหลักสูตร

๑. จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จริยธรรมหมายถึงหลักศีลธรรมจรรยาที่เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในสังคมเพื่อควบคุมการใช้คอมพิวเตอร์และสารสนเทศ โดยมีประเด็นสำคัญ ๔ ด้าน (PAPA) ได้แก่:

๑. ความเป็นส่วนตัว (Information Privacy): สิทธิในการควบคุมข้อมูลตนเอง การละเมิด เช่น การแอบอ่านอีเมล หรือใช้โปรแกรม Sniffer ติดตามข้อมูลเพื่อส่งสแปม
๒. ความถูกต้อง (Information Accuracy): การรับผิดชอบข้อมูลที่บันทึกให้มีความถูกต้อง และทันสมัยอยู่เสมอ
๓. ความเป็นเจ้าของ (Intellectual Property): สิทธิในทรัพย์สินที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา และลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์
๔. การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility): การกำหนดสิทธิตามระดับผู้ใช้งานเพื่อความปลอดภัย

บัญญัติ ๑๐ ประการของการใช้อินเทอร์เน็ต มีดังนี้ ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายหรือละเมิดผู้อื่น ไม่รบกวนการทำงานของผู้อื่น ไม่สอดแนม แกล้ง หรือเปิดดูแฟ้มข้อมูลของผู้อื่น ไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร ไม่ใช้คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ ไม่คัดลอกโปรแกรมของผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์ ไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ์ ไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมที่เกิดจากการกระทำของท่าน และต้องใช้คอมพิวเตอร์โดยเคารพ กฎระเบียบ กติกา และมีมารยาท

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Right, IPR) และลิขสิทธิ์ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ผู้ใดต้องการนำไปใช้ประโยชน์ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิ์ก่อน มีอายุการคุ้มครองจำกัดตามกฎหมาย และบังคับสิทธิ์ได้ในประเทศที่จดทะเบียน ส่วนลิขสิทธิ์ คือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว คุ้มครองเฉพาะรูปแบบของการแสดงออกของความคิด (expression of ideas) ไม่คุ้มครองตัวความคิด

/ที่ยังไม่...

ที่ยังไม่ได้ถ่ายทอดปรากฏออกมา งานลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องมีความใหม่ (novelty) เพียงแต่เกิดจากความคิดริเริ่มของตนเอง (original) ไม่ลอกเลียนแบบใคร

กฎหมายคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์มิให้ผู้อื่นลอกเลียนแบบ หรือทำซ้ำ ตลอดจนห้ามมิให้มีการใช้ประโยชน์จากรูปแบบของการแสดงออกของความคิดของผู้สร้างสรรค์โดยไม่ได้รับอนุญาต และอายุการคุ้มครองของลิขสิทธิ์จึงมีระยะเวลายาวนานกว่าการคุ้มครองการประดิษฐ์ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร งานที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองประกอบด้วยงานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม และศิลปกรรม ๙ ประเภท ดังนี้

๑. งานวรรณกรรม (Literary Work): งานเขียนทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งพิมพ์ คำปราศรัย รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program) ทั้งซอร์สโค้ด และรหัสคำสั่งต่าง ๆ
๒. งานนาฏกรรม (Dramatic Work): งานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว รวมถึงการแสดงโดยวิธีใด ๆ
๓. งานศิลปกรรม (Artistic Work): แบ่งย่อยเป็นหลายลักษณะ เช่น: จิตรกรรม (ภาพเขียน ภาพวาด) ประติมากรรม (งานปั้น งานหล่อ) สถาปัตยกรรม (แบบแปลนอาคาร หรือตัวอาคาร) ภาพถ่าย และ แผนผัง/แผนที่ งานประยุกต์ศิลป์ (ศิลปะที่นำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น ลายบนผลิตภัณฑ์)
๔. งานดนตรีกรรม (Musical Work): งานเกี่ยวกับเพลงที่ประกอบด้วยทำนองเพียงอย่างเดียว หรือมีทั้งเนื้อร้องและทำนอง รวมถึงโน้ตเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว
๕. งานโสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Work): งานที่ประกอบด้วยลำดับภาพอันต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำมาเล่นซ้ำได้โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็น เช่น วีซีดี (VCD) หรือดีวีดี (DVD) ที่บันทึกภาพและเสียง
๖. งานภาพยนตร์ (Cinematographic Work): งานโสตทัศนวัสดุที่ประกอบด้วยลำดับภาพเคลื่อนไหวที่สามารถแสดงเป็นภาพต่อเนื่องได้ รวมถึงเสียงประกอบของภาพยนตร์นั้นด้วย
๗. งานสิ่งบันทึกเสียง (Sound Recording): งานที่ประกอบด้วยลำดับเสียงของดนตรี เสียงการแสดง หรือเสียงอื่นใด เช่น ซีดีเพลง หรือไฟล์เสียง (Digital Audio) ต่างๆ โดยไม่รวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์
๘. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (Broadcasting Work): งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง หรือการแพร่เสียงและภาพทางวิทยุโทรทัศน์
๙. งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ: เป็นหมวดที่เปิดกว้างไว้สำหรับงานสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หรือไม่เข้าพวกกับ ๘ ประเภทข้างต้น แต่ยังเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากสติปัญญา

สิ่งที่มิถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ แม้จะเป็นงานที่พบเห็นได้ทั่วไป แต่กฎหมายระบุว่าสิ่งต่อไปนี้ไม่มีลิขสิทธิ์ ได้แก่ ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นเพียงข่าวสาร รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง ของหน่วยงานรัฐ คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือรายงานของทางราชการ คำแปล และการรวบรวมสิ่งต่างๆ ข้างต้นที่หน่วยงานรัฐจัดทำขึ้น สิทธิของเจ้าของนั้นมีทั้ง สิทธิทางเศรษฐกิจ (การทำซ้ำ เผยแพร่ ให้เช่า) และสิทธิทางศีลธรรม (การแสดงตัวว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ ห้ามบิดเบือนงาน)

๒. การเข้าถึงสื่อดิจิทัล สื่อดิจิทัลครอบคลุมทั้งภาพ เสียง วิดีโอ และอินเทอร์เน็ตที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการสื่อสาร ๑. เทคโนโลยีดิจิทัลสำคัญ: ได้แก่ GPS, IoT (Sensors, Connectivity, People) และ Big Data (มีลักษณะ ๓V คือ Volume, Velocity, Variety) ๒. เทคนิคการค้นหาข้อมูล (Search Engine): เช่น การใช้เครื่องหมายลบ (-) เพื่อไม่เอาคำนั้น, เครื่องหมายคำพูด (" ") สำหรับวลีเจาะจง, site: ค้นหาในเว็บเฉพาะ และ filetype: ค้นหาประเภทไฟล์ Google Maps: ใช้ค้นหาตำแหน่งและดูสภาพแวดล้อมผ่าน Street View

/๓. ความเข้าใจ...

๓. ความเข้าใจและการสื่อสารยุคดิจิทัล

การสื่อสารประกอบด้วยผู้ส่งและผู้รับสาร โดยต้องแยกแยะระหว่าง:

๑. ข้อเท็จจริง (Fact): มีความเป็นไปได้ สมจริง มีหลักฐานเชื่อถือได้ และพิสูจน์ได้

๒. ข้อคิดเห็น (Opinion): เป็นความรู้สึก การคาดคะเน การเปรียบเทียบ หรือข้อเสนอแนะส่วนบุคคล

รูปแบบการสื่อสาร: มีทั้งแบบประสานเวลา (Synchronous) และไม่ประสานเวลา (Asynchronous)

รวมถึงการสื่อสารแบบตัวต่อตัว แบบกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

๔. ความปลอดภัยยุคดิจิทัล

หัวใจสำคัญคือการระวังกายดิจิทัล (Digital Footprint) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เราทิ้งไว้บนโซเชียลมีเดีย และอาจถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้ โดยมีแนวทางการรักษาความปลอดภัย คือ

๑. การตั้งรหัสผ่าน: ควรยาวอย่างน้อย ๘ ตัว มีทั้งตัวพิมพ์ใหญ่-เล็ก ตัวเลข และสัญลักษณ์ หลีกเลี่ยงข้อมูลส่วนตัวที่เดาง่าย

๒. การป้องกันระบบ: ใช้การพิสูจน์ตัวตน ๒ ปัจจัย (2FA), การกำหนดสิทธิ์แบบน้อยที่สุด (Least Privilege), และใช้โปรโตคอล HTTPS และ WPA๒ สำหรับเครือข่าย

๓. ภัยคุกคาม: ระวังมัลแวร์ (เช่น ไวรัสเรียกค่าไถ่ WannaCry) และการหลอกลวง (Scam/Phishing) ที่ใช้เทคนิควิศวกรรมสังคมเพื่อขโมยข้อมูล

ข้อควรระวังเพิ่มเติม:

๑. การซื้อสินค้าออนไลน์: ตรวจสอบความน่าเชื่อถือร้านค้า และใช้ระบบจ่ายเงินที่ปลอดภัย

๒. ความปลอดภัยมือถือ: ติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส อัปเดตระบบเสมอ และสำรองข้อมูลสำคัญ

๓. พื้นที่สาธารณะ: ระวังการเชื่อมต่อ Wi-Fi ที่ไม่เข้ารหัส และระวังผู้อื่นแอบมองหน้าจอ

ประโยชน์ที่ได้รับการฝึกอบรม

๑. ต่อตนเอง: ได้รับความรู้และเข้าใจด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีมากขึ้น สามารถนำมาคิดวิเคราะห์ แยกแยะสื่อ ดิจิทัลเพื่อเลือกใช้งานได้อย่างเหมาะสมและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันในสังคมได้ รวมถึงการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัลในการทำงานได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ได้ตระหนักถึงภัยคุกคามทางดิจิทัลและสามารถ ตรวจสอบการทำงานตามหลักปฏิบัติงานได้ดีมากขึ้น

๒. ต่อองค์กร: ทำให้บุคลากรของหน่วยงานมีความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์และสารสนเทศ ทั้งด้านความเป็นส่วนตัว ความถูกต้อง ความเป็นเจ้าของ และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งมีความเข้าใจในการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อทำงานผลิตชุดข้อมูลสำหรับการบริการสาธารณะ และมีความรู้ในการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓. ต่อสาธารณะ: การได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมของบุคลากรจะช่วยยกระดับมาตรฐานการให้บริการแก่ประชาชนให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งช่วยสร้างความเชื่อมั่น ภาพลักษณ์ที่ดี และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างตรงจุดและมีคุณภาพ

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

๑. พัฒนา กระบวนการทำงาน (Process Improvement): นำทักษะ เทคนิค หรือเครื่องมือใหม่ๆ ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้เพื่อลดขั้นตอน ลดความผิดพลาด และเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน

/๒.ถ่ายทอดความรู้...

๒. ถ่ายทอดความรู้แก่ทีมงาน (Knowledge Sharing): จัดทำสรุปเนื้อหา ถ่ายทอดองค์ความรู้ (KM) หรือจัดการประชุมภายในเพื่อแบ่งปันแนวคิดใหม่ๆ ให้เพื่อนร่วมงานนำไปปฏิบัติตาม
๓. แก้ไข ปัญหาในงานจริง (Problem Solving): นำทฤษฎีและกรณีศึกษาจากการอบรมมาวิเคราะห์ และวางแผนแก้ไขปัญหาค่ากำลังประสบอยู่ในหน่วยงานอย่างตรงจุด

แหล่งที่มา

หลักสูตร : ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร/ผู้ให้ความรู้ : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

หน่วยงานที่จัดอบรม : สถาบันพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านดิจิทัล สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

รูปแบบหลักสูตร : e-Learning

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : สิงหาคม ๒๕๖๙